

UNUTRAŠNJA STRATEGIJA

**Istina, smrt, ljubav i umetnost
Ljubav, umetnost, istina i smrt...**

Kada bi me neko pitao da u jednoj rečenici kažem šta je umetnost, verovatno bih mu odgovorio da je umetnost traganje za istinom. Sledeće pitanje koje se nameće je, šta je istina, odnosno šta je umetnička istina?

Priroda umetnosti, po mom mišljenju, leži u tome što se ona može definisati na beskrajno mnogo načina, i svaka definicija je dobra ako dovodi do spoznaje. Istovremeno, svaka definicija umetnosti, a time i spoznaje istine, bez obzira kako mudra ona bila, ima nedostatke i ne obuhvata baš u potpunosti prirodu umetnosti, odnosno istine. Zato je umetnost, za mene, pre proces, putovanje, uvek pojedinačno, nego što je zaključak. Kada umetnost omogući neki zaključak, odnosno spoznaju, to je uvek samo jedna od stanica na specifičnom duhovnom putu pojedinca, u specifičnom vremenu i okolnostima. Nakon mnogih godina bavljenja umetnošću, jedino što sa sigurnošću mogu da kažem jeste da nema recepta, nema pravila, nema ničeg opipljivog za šta bi se čovek mogao uhvatiti na putu umetnosti.

Kako onda stići do istine u umetnosti? Odgovor na to pitanje je vezan za proces koji bih opisao kao umetničku strategiju. Strategija predstavlja posebnu ličnu misaonu konstrukciju i plan kako da se do istine dođe. Nije dovoljno biti zanatski vešt, niti raditi samo iz „stomaka“, stihijski; neophodno je osmisлити sopstvenu umetničku strategiju! Ta strategija u mom slučaju ima dva elementa: unutrašnju i spoljašnju strategiju. U ovom tekstu ću se baviti samo unutrašnjom strategijom.

Unutrašnja strategija bi morala, pre svega, biti okrenuta ka istraživanju nepoznatog, novog u umetnosti. Umetnička istina je u svakoj epohi bila *nepoznata zemlja*, pa tako i u našem vremenu taj nepoznati misaoni prostor se mora otkriti. Kada to kažem ja ne mislim da je u pitanju nešto novo što nikada ranije nije viđeno, već novo koje nikada ranije nije viđeno na određeni način. Istraživanje nepoznatog u umetnosti je vezano i sa krajnostima u životu. Na putu umetnosti umetnik je prinuđen da se ponekad suoči sa misterijom smrti. Smrt je krajnost, koja je u prenesenom smislu, uvek dobar savetnik! Kroz suočavanje sa smrću čovek shvata da je život sada i ovde, da ima jedinstvenu priliku da beskompromisno uđe u polje nepoznatog u umetnosti, a sve što je suviše neophodno je odbaciti. Ključna stvar je kako rasporediti vreme i kako ustanoviti šta je bitno, a šta ne.

Način kako da se izabere ispunjen život, dobar put, oslobođen gubljenja vremena zbog nevažnih stvari, bi se mogao definisati kroz zamišljenu situaciju u kojoj umetnik sebi postavlja pitanje u trenutku kada odlazi sa ovog sveta. Da li sam radio najbolje što sam mogao od onog što mi je dato, u datim okolnostima?

Koncept unutrašnje strategije ću pokušati da objasnim i na konkretnom procesu iz prakse, na primeru crtanja. Pokušaću da objasnim šta prethodi mojim crtežima, koji procesi

i koja stanja svesti. Najvažniju spoznaju u umetnosti sam, nakon procesa učenja u školama, doživeo 2007. kada sam skoro izgubio život. Imao sam iskustvo direktnog susreta sa smrću. To nije bio samo neki trenutak, već je to trajalo neko vreme. Nakon toga se moj život promenio, moje viđenje sveta se promenilo, moji prioriteti, raspodela vremena, odnosi sa ljudima i još mnogo toga. Shvatio sam svoje granice i smisao onog što treba da radim. Ta lekcija je bila upućena meni i ja sam je, verujem, shvatio i naučio. Crtanje je za mene postalo sve! Kada pomerim stolicu sa jednog na drugo mesto to već razumem kao jednu vrstu komponovanja, odnosno kao vrstu crtanja. Mi stalno, određene predmete, ali i odnose, zapažanje, volju, maštu, intuiciju, logiku, osećanja, znanja i veštine dovodimo u određene odnose sa svetom oko nas, po nekom principu reda ili nereda. Mi stalno crtamo!

Principi po kojima realnost i metarealnost postoje su predmet mog umetničkog interesovanja. Zanima me šta su moje predrasude, projekcije mojih želja i predrasuda, a šta kvalitativno novo mišljenje, zanima me kako da prevaziđem sopstvena ograničenja. Zanimaju me odnosi i osećanja. Da bih to uspeo, ja verujem da moram da razvijem posebnu vrstu volje. Iz takvog shvatanja sveta i umetnosti pokušavam da razvijem likovni jezik, jednostavan i razumljiv po pitanju misaonog toka, a istovremeno je ključno da taj jezik ne bude banalan. Idealno bi bilo kada bi moji crteži bili poput znakova.

Da bi crteži bili poput znakova, jednostavni i jasni, a ne banalni, da bi se određeno viđenje sveta prenelo posmatraču i da bi drugi ljudi imali koristi od toga, pored svesti o ograničenom vremenu, neophodna je ljubav. Tek nakon što mi se, možda malo kasnije nego što bi se očekivalo, rodilo dete, spoznao sam posebnu vrstu ljubavi, onu koja daleko prevazilazi ljubav prema samom sebi. Verujem da bi većina roditelja to potvrdila. Čini mi se da ta vrsta nesebične ljubavi iz korena menja viđenje sveta, a otišao bih dalje i ustvrdio kako kroz spoznaju takve ljubavi bivamo bolji ljudi. Spoznaje koje sam u prethodnom tekstu pomenuo uz volju koju je neophodno stalno razvijati i jačati, se vide u crtežima. Mislim da ljude ne možemo prevariti.

Uprkos tome što nam je vreme postmoderne donelo svest o tome da ne postoji monopol na istinu, da je mnoštvo mišljenja, stavova i istina skoro beskrajan, mislim da je bitno reći da istina u umetnosti, ipak, nije relativna. Materijalistički svet liberalnog kapitalizma je struktura koja nam daje ispraznu iluziju lažnih potreba. Sloboda mišljenja koja je danas prividno moguća ne znači da možemo činiti šta nam se prohte i da je to neki veliki domet. Pravila i principe po kojima delujemo danas definišemo sami, danas ne moramo biti ovisni o nekoj verskoj, političkoj ili ideološkoj dogmi. Uspostavljanje sopstvenih principa delovanja osnažuje našu pojedinačnu umetničku poziciju u trenucima velikih dilema ili u vremenu krize koju svaki umetnik povremeno preživljava. Unutarnja snaga ali i prilagodljivost, koje dobijamo kroz ta pravila, koja smo sami odabrali nam pomažu da ne padamo iz jedne u drugu dogmu. Zato je u današnjem vremenu definisanje pravila delovanja mnogo teži zadatak nego ikada pre. Sloboda znači i odgovornost, prvo prema sebi, a onda i prema drugima. Vrline koje poznajemo oduvek, a koje su se vremenom potvrdile i postale svevažne: humanost, blagostanje, altruizam, ljubav, saosećajnost itd. ne mogu prestati da važe u materijalističkom svetu krajnje eksploatacije. Zato je u umetnosti pitanje istinitosti, etičnosti i autentičnosti u procesu mišljenja ili u procesu materijalizacije rada ostalo kao važno pitanje, uprkos postmodernim praksama recikliranja ideja i formi. To pitanje vezano je za smisao i svrhu našeg umetničkog postojanja i ključni je element u definisanju unutrašnje strategije.

Na kraju, kao odgovor na pitanje šta je istina u umetnosti, morao bih reći da ne znam, ali verujem da znam kako da do nje dođem.